

Wrocław 22.12.2015

dr hab. Barbara Dolińska, prof. UO

Instytut Psychologii

Uniwersytet Opolski

Ocena osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego dr Marii Kaźmierczak sporządzona w związku z ubieganiem się o stopień doktora habilitowanego

Maria Kaźmierczak uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii w 2005 roku, na podstawie dysertacji *Empatia a jakość relacji interpersonalnych w związku małżeńskim*, po trzech latach od uzyskania tytułu zawodowego magistra psychologii. Praca magisterska Habilitantki również dotyczyła fenomenu empatii. Jej kariera zawodowa związana jest od czasu rozpoczęcia studiów psychologicznych z Instytutem Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, w którym nieprzerwanie pracuje od 2004 roku, najpierw na stanowisku asystenta, później adiunkta.

Maria Kaźmierczak po uzyskaniu stopnia doktora opublikowała trzy monografie - dwie samodzielnie i jedną we współautorstwie. Jest autorką jednego samodzielnie opublikowanego artykułu w czasopiśmie indeksowanym w bazie JSR i współautorką siedmiu prac zamieszczonych w czasopismach z tej bazy oraz autorką lub współautorką trzech artykułów w czasopismach z bazy ERIH. Oprócz tego opublikowała (najczęściej we współautorstwie, jako pierwszy lub drugi autor) dwadzieścia pięć artykułów w języku angielskim i polskim oraz trzydzieści sześć rozdziałów w monografiach zbiorowych. Współredagowała trzy monografie wieloautorskie. Brała czynny udział w konferencjach

o zasięgu międzynarodowym wygłaszając sama, lub we współautorstwie 62 referaty i 25 razy uczestnicząc w sesjach plakatowych. Ponadto Maria Kaźmierczak była dwukrotnie stypendystką Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej, otrzymała nagrody za działalność naukową. Została również odznaczona Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Liczbowo dorobek Habilitantki wydaje się wystarczający, by przedstawić go do postępowania awansowego. Ustawa obliguje jednak recenzenta także do jakościowej oceny całości dorobku, ze szczególnym uwzględnieniem publikacji wykazanych jako osiągnięcie naukowe. Zatem, zgodnie z duchem Ustawy, kolejno omówię dorobek Habilitantki i oraz monografię wskazaną jako osiągnięcie naukowe.

I Wykaz osiągnięć Habilitantki, usystematyzowany zgodnie z kryteriami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r., w obszarze nauk społecznych

§ 3.2 Autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH)

Publikacje znajdujące się w bazie JCR – 8; ERIH – 3

§ 4.1 Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujących się w bazach lub na liście, o których mowa w §3 dla danego obszaru wiedzy.

Publikacje znajdujące się w bazie JCR – 8; ERIH – 3

Monografia 2

Monografie pod redakcją 1 (j. polski), 2 (j. angielski)

Artykuły w czasopismach punktowanych przez MNiSW – 24

Artykuły w czasopismach recenzowanych spoza listy MNiSW – 3

Rozdziały w monografiach zbiorowych – 6 (j. angielski), 30 (j. polski)

Artykuły złożone do druku/w druku – 1

§ 4.3 Sumaryczny *impact factor* publikacji naukowych według listy JCR, zgodnie z rokiem opublikowania

7.784 (5-letni 9.545)

§ 4.4 Liczbę cytowań publikacji według bazy WoS - 5

§ 4.5 Indeks Hirscha opublikowanych publikacji według bazy WoS - 2

Indeks Hirscha według bazy Publish or Perish – 5

§ 4.6 Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Habilitantka wykazuje główne wykonawstwo projektu finansowanego przez NCN, kierowanie 4 projektami badawczymi oraz wykonawstwo i status głównego wykonawcy sześciu projektów w ramach grantu przyznanego przez macierzystą uczelnię (w dwóch przypadkach współfinansowanego przez uczelnie zagraniczne)

§ 4.7 Międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio naukową lub artystyczną

Nagroda Prezesa Rady Ministrów za wyróżnioną rozprawę doktorską (2006), nagroda Gdańskiego Towarzystwa Naukowego za wybitne osiągnięcia dla młodych badaczy (2005), IACCP, Grecja Witkin- Okonji Memorial Fund Award, for promising young researchers ,stypendium START Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (2007 i jego kontynuacja w 2008),

§ 4.8 Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Habilitantka wykazała czynny udział w 61 konferencjach (18 międzynarodowych, w tym 10 zagranicznych; 40 ogólnopolskich i 3 krajowych) . Sama lub we współautorstwie wygłosiła na nich referaty.

§ 5.1 Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych

Członek Komitetu Zarządzającego (mianowanie przez Prorektora ds. Nauki UG i MNiSW) European Cooperation in Science and Technology ISCH COST Action IS 1405 2014-2018.

§ 5.2 Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji;

Aktywny udział w 26 konferencjach (20 międzynarodowych, w tym 16 zagranicznych (Francja, Izrael, Niemcy, Norwegia, Portugalia, Słowacja, USA, Włochy) w ramach których Habilitantka wygłosiła 1 referat i 25 razy, sama lub we współautorstwie, brała udział w sesji plakatowej; pięć ogólnopolskich, jedna krajowa konferencji). Była również współorganizatorem 7 konferencji pełniąc funkcje naukowe i organizacyjne; sześciokrotnie organizowała albo prowadziła sympozja lub sesje tematyczne w ramach międzynarodowych konferencji naukowych i tyleż razy organizowała lub prowadziła sympozja naukowe na ogólnopolskich konferencjach naukowych

§ 5.3 Otrzymane nagrody lub wyróżnienia

Wyróżnienie rozprawy doktorskiej (Rada Naukowa Instytutu Psychologii UG), stypendium Fundacji Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, dwukrotnie III nagroda w konkursie na najlepszy plakat na konferencji międzynarodowej i ogólnopolskiej, Medal Komisji Edukacji Narodowej (2012);

§ 5.4 Udział w konsorcjach lub sieciach badawczych

Udział w sieci badawczej projektów realizowanych przez Uniwersytet Gdański we współpracy z Politechniką Gdańską; Interdisciplinary Center IDC Herzliya (Izrael); Eckerd College, St. Petersburg, Floryda.

§ 5.5 Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracy z przedsiębiorstwami

Habilitantka była pomysłodawcą, liderem i głównym wykonawcą badań prospektywnych realizowanych wspólnie z Kliniką Położnictwa Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego

§ 5.6 Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

Członek rady naukowej i zastępca redaktora naczelnego periodyku *Current Issues in Personality Psychology*, indeksowanego m.in. na liście ERIH PLUS

§ 5.7 Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych

Członkostwo – International Academy of Family Psychology (2008-2010), International Association for Cross-Cultural Psychology, European Association for Developmental Psychology (w ostatnim pełniła w latach 2010-2012 z wyboru funkcję członka zarządu stowarzyszenia).

§ 5.8 – 5.14 Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

Habilitantka wykazała w ramach działalności popularyzatorskiej i dydaktycznej cztery prace popularno-naukowe, w tym podręcznik napisany we współautorstwie. Maria Kaźmierczak prowadziła wykłady obowiązkowe i fakultatywne, ćwiczenia i seminaria dla studentów psychologii, wykład dla studentów kryminologii, wykłady i zajęcia ćwiczeniowe na studiach kształcących nauczycieli oraz zajęcia ze studentami studiów podyplomowych. W ramach promocji międzynarodowej współpracy studentów UG współorganizowała Szkołę Letnią Psychologii (2007 i 2008) i międzynarodową studencką wymianę polsko-francuską (2007; współpraca z Uniwersytetem w Lyonie). Była promotorem 35 prac magisterskich na kierunku psychologia i 15 prac licencjackich na kierunku pedagogicznym. Sprawuje funkcje odpowiadające roli promotora pomocniczego w dwóch przewodach doktorskich. Nie ulega wątpliwości, że Habilitantka jest doświadczonym dydaktykiem i posiada kompetencje niezbędne do sprawowania powierzonych jej obowiązków dydaktycznych.

Maria Kaźmierczak pełniła również rolę eksperta naukowego z dziedziny psychologii reprezentującym Polskę w projekcie „Species”. Opracowała również program wykładów z zakresu psychologii dla uczestników zajęć w szkołach rodzenia.

Habilitantka była recenzentem 10 publikacji nadesłanych do czasopism indeksowanych w bazie JCR oraz periodyków znajdujących się w części B wykazu MNiSW.

Maria Kaźmierczak pełniła w latach 2008-2012 funkcje (z wyboru) członka Rady

Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, a także (również z wyboru) członka Rady Instytutu Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego.

Ukończone podyplomowe studia prawno-menedżerskie (2002-2003), odbyte szkolenia kształtujące umiejętności dydaktyczne (Studium Dydaktyki Akademickiej), doskonalące warsztat pracy (pisanie tekstów naukowych, sporządzanie wniosków grantowych, również interdyscyplinarnych), oraz certyfikaty potwierdzające biegłość posługiwania się językiem angielskim (CPE A i TOEFL PBT) i sprawność w zakresie używania języka francuskiego (DEL F B1) pozwalają przyjąć, że Habilitantka jest doskonale przygotowana do realizacji zamierzeń naukowo-dydaktycznych.

Dorobek naukowy Marii Kaźmierczak, od strony merytorycznej mieści się w nurcie psychologii stosowanej. Można w nim wyodrębnić kilka nurtów badawczych, przy czym głównym przedmiotem jej zainteresowań jest fenomen empatii, będący według Habilitantki predyktorem powodzenia związku partnerskiego. Ona sama w autoreferacie wyróżnia ten wątek jako własny główny obszar badawczy. Habilitantkę interesują również kwestie rodzicielstwa, bliskich relacji partnerskich oraz ich percepcji społecznej. Poza głównym obszarem swoich zainteresowań naukowych realizowała sama lub we współautorstwie wiele oryginalnych pomysłów badawczych zakresu psychologii stosowanej, do których bezsprzecznie należą prace empiryczne poświęcone funkcjonowaniu niepełnoletnich matek, efektowi braku czwartego trymestru ciąży czy też syndromu kuwady. Publikacje Habilitantki cechuje duża różnorodność, tak jeśli analizować go od strony zainteresowań naukowych jak i stosowanych strategii badawczych. Maria Kaźmierczak doskonale realizuje się w pracy zbiorowej. Często współpublikuje i współwystępuje, prezentując wyniki badań przeprowadzonych zespołowo. Zdecydowana większość jej prac ma charakter empiryczny. Zarówno jej zespołowe, jak i samodzielne prace cechuje wysoki poziom merytoryczny, tak w zakresie części przeglądowej jak i planów badawczych, prezentacji danych i ich interpretacji.

Habilitantka kreśli plany dalszego rozwoju naukowego, które są twórczą kontynuacją dotychczasowych, już zrealizowanych przedsięwzięć badawczych. Należą do nich min. stworzenie modelu funkcjonowania rodziny opartego na eksploracji mechanizmów empatii, rozszerzenie dotychczasowych ustaleń o czynniki międzykulturowe oraz o współpracę międzynarodową i interdyscyplinarną.

Podane przez Habilitantkę w autoreferacie wskaźniki wpływu na środowisko naukowe zdecydowanie spełniają wymagania stawiane w postępowaniu awansowym. Również obecność Marii Kaźmierczak w głównym nurcie psychologii rodziny nie ulega wątpliwości.

Podsumowując uważam, że imponujący (tak odnośnie liczby i charakteru prac, jak i sumy punktów MNiSW) dorobek publikacyjny, co najmniej odpowiadający wymogom dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz doceniana przez środowisko praca na rzecz uczelni, środowiska naukowego i lokalnego sprawiają, że Habilitantka zdecydowanie spełnia ministerialne wymogi, których osiągnięcie jest warunkiem jej starań o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

II. Osiągnięcie naukowe Habilitantki wskazane jako odpowiadające treści art. 16 ust. 1 i 2 Ustawy i jego merytoryczna ocena

Lektura monografii *Oblicza empatii w procesie adaptacji do rodzicielstwa* przedstawionej do postępowania awansowego jest wielce pouczająca. Jej Autorka wyczerpująco w trzech trafnie wyodrębnionych rozdziałach teoretycznych przedstawiła problematykę rodzicielstwa, poczynając od rozważań definicyjnych, tak w szerokim kontekście społecznym, jak i w ujęciu indywidualnym. Następnie skoncentrowała się na sytuacji adaptacji do rodzicielstwa, czyli szczególnego momentu w cyklu życia, ukazując złożoność tego zjawiska i akcentując odrębność doświadczeń macierzyństwa i ojcostwa oraz rolę rodziny pochodzenia w adaptacji do rodzicielstwa. Pewien niedosyt budzi podrozdział poświęcony dzietności traktowanej jako kryterium oceny satysfakcji małżeńskiej. Habilitantka przedstawia porównywaniami par bezdzietnych i posiadających dzieci oraz sytuacji okołoporodowej i narodzin dziecka jako czynników zmniejszających satysfakcję ze związku. Jednakże należy pamiętać, że dzietność nie ogranicza się do sytuacji posiadania lub nieposiadania jednego dziecka, a satysfakcja płynąca z faktu bycia rodzicem nie jest niezależna od płci. Rozumiem jednak, że próba wyczerpującego i wielowątkowego ujęcia sytuacji adaptacji do rodzicielstwa, której podjęła się Autorka wymusiła na niej konieczność rezygnacji z wątków pobocznych z perspektywy problemów, które są zasadniczym tematem monografii. Lektura kolejnego rozdziału teoretycznego, w którym Habilitantka koncentruje się na indywidualnych uwarunkowaniach jako predyktorów adaptacji do rodzicielstwa pozwala wyciągnąć generalny wniosek – rodzicielstwo w świetle literatury przedmiotu najczęściej sprowadzane jest do macierzyństwa, a Maria Kaźmierczak tę prawidłowość dostrzega i akcentuje. Autorka nawiązuje do zmiennych osobowościowych jako predyktorów adaptacji do rodzicielstwa. Szczególną rolę przypisuje empatii, którą traktuje jako

zmienną indywidualną istotną tak dla jakości związku partnerskiego (rozumianego jako bliska relacja) jak i zmiany statusu rodziny wynikającej z pojawienia się dziecka.

Habilitantka w sposób precyzyjny i rzetelny skonstruowała procedurę badawczą, zrealizowała badania empiryczne i zaprezentowała osiągnięte rezultaty. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w raportowaniu wyników Autorka nie ogranicza się do podawania samych poziomów istotności i związanych z nimi odpowiednich statystyk, ale podaje też miary siły efektu (*d* Cohena). Pewnym wyjątkiem od tej chwalebnej reguły jest tylko zaprezentowanie struktury korelacji. Autorka raportuje ich istotność, „zapominając” przy tym, że istotność owa jest w jej badaniach głównie pochodną dużej zbadanej próby. Trudno jednak zanotowane przez nią korelacje rzędu 0,14 czy 0,15 traktować z całkowitą powagą.

Badania empiryczne przeprowadzone przez Marię Kaźmierczak i zaprezentowane w monografii mają charakter kwestionariuszowy i przeprowadzone są na licznej, jak na standardy psychologiczne, grupie. Oczywiście takie, „papier-ołówkowe” podejście jest całkowicie uprawnione, tym bardziej, że Habilitantka do pomiaru empatii zastosowała skalę SWE, której jest główną autorką. Zachęcałabym jednak Habilitantkę, by w przyszłości przetestowała niektóre z uzyskanych prawidłowości w paradygmacie eksperymentalnym. Jest to jednak tylko rada na przyszłość, a nie uwaga o charakterze krytycznym w odniesieniu do zaprezentowanych w monografii badań. Te opisane są bowiem bardzo rzetelnie i przynoszą bardzo interesujące i konkluzywne wzorce wyników. Przede wszystkim, Maria Kaźmierczak pokazała jakie znaczenie ma empatia dla jakości funkcjonowania pary w okresie stawania się rodzicem. Bardzo przekonuje mnie decyzja Autorki monografii o zastosowaniu dwukrotnego pomiaru: przed porodem i po narodzinach dziecka. Pozwoliło jej to na śledzenie dynamiki zmian w tym jakże szczególnym okresie życia człowieka.

Tak sposób zaprezentowania wyników, jak i ich interpretacja nie budzi żadnych moich wątpliwości. Na szczególną uwagę zasługuje to, że w dyskusji wyników Autorka wykracza poza same wyjaśnienia odnoszące się do stwierdzonych przez nią zależności. Maria Kaźmierczak, co należy podkreślić, dostrzega w nich bowiem punkt wyjścia do dalszej eksploracji problemu. To, że empatia jest w relacjach interpersonalnych ważna, jest na gruncie psychologii dość oczywiste. To, że jej rola znacząco rośnie w czasie, gdy człowiek zostaje rodzicem oraz jakie mechanizmy psychologiczne są tu uwikłane jest

jednak znaczącym wkładem Marii Kaźmierczak w obszar szeroko rozumianej psychologii rodziny

Przedstawiona monografia, mimo że doskonała pod względem merytorycznym, nie jest wolna od pewnych niedoskonałości. Zgadzam się z autorką recenzji wydawniczej Eleonorą Bielawską-Batorowicz, która uważa, że praca ma oprócz niewątpliwej wartości teoretycznej i empirycznej walor aplikacyjny. Jednakże sędzę, że język pracy, który trudno określić jako barwny czy żywy oraz koncentracja na eksplorowanych zagadnieniach a nie potrzebach czytelnika tej monografii, obniża jej walory aplikacyjne. Dodatkowym utrudnieniem dla czytelnika jest brak indeksu rzeczowego, który wydaje się niezbędny w pracy, której konstrukcja jest pochodną narracji Autorki. Ten zarzut adresować należy jednak raczej do redaktora książki niż jej autorki.

Monografia jest bez wątpienia adresowana raczej do badaczy zjawiska rodzicielstwa i studentów niż praktyków. Jest to w pełni zrozumiałe z perspektywy celów pracy, z których jednym jest postępowania awansowe. Mam jednak nadzieję, że Maria Kaźmierczak znajdzie też czas na napisanie pracy popularnonaukowej adresowanej do praktyków, a przede wszystkim do samych zainteresowanych – osób będących w bliskich związkach i potencjalnych rodziców. Bowiem empatia, w świetle przekonujących ustaleń Autorki wydaje się być istotnym predyktorem powodzenia związku i optymalnej adaptacji do rodzicielstwa, a sama Maria Kaźmierczak w części autoreferatu opisującego jej działalność popularyzatorską wykazała się umiejętnościami w zakresie popularyzacji wiedzy psychologicznej przygotowując i wygłaszających wykłady dla uczestników szkoły rodzenia.

Konkludując, stwierdzam, że monografia *Oblicza empatii w procesie adaptacji do rodzicielstwa* jednoznacznie spełnia wymogi jakie Ustawa określa w odniesieniu do osiągnięcia naukowego.

III. Podsumowanie recenzji i konkluzja

Uwzględniając dorobek dr Marii Kaźmierczak po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, oceniony na podstawie kryteriów zawartych w rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 oraz ocenę monografii *Oblicza empatii w procesie adaptacji do rodzicielstwa*, wskazanej przez Habilitantkę jako osiągnięcie naukowe, zgodnie z artykułem 16 ust. 1 i 2 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z 14 marca 2003 z późniejszymi zmianami stanowczo stwierdzam, że stanowią one znaczny wkład w rozwój psychologii i odpowiadają wymogom stawianym do uzyskania stopnia doktora habilitowanego

Barbara Dolińska

